

RAPORT DE ACTIVITATE 2017

CRJM

CENTRUL DE
RESURSE JURIDICE
DIN MOLDOVA

Cuprins

Despre CRJM	5
Echipa CRJM	6
Membrii adunării generale a CRJM	6
Consiliul de administrare al CRJM	6
Donatorii și partenerii CRJM	6
Mesajul președintelui	7
Sporirea independenței, eficienței și responsabilității justiției	9
Respectarea drepturilor omului	13
Promovarea mediului favorabil pentru dezvoltarea societății civile și a democrației	15
Activitatea CRJM în cifre: 2017	21
Sumarul surselor de finanțare	22
Balanța de verificare	24
Situația de venituri și cheltuieli	25

Despre CRJM

Identitate

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) este o organizație necomercială care contribuie la consolidarea democrației și a statului de drept în Republica Moldova, cu accent pe justiție și drepturile omului. Realizăm activități de cercetare și de advocacy. Suntem independenți și neafiliați politic.

Viziune

Trăim într-o țară democratică și prosperă în care oamenii sunt liberi și responsabili, trăiesc în siguranță, au oportunități egale, sunt protejați de lege, au încredere în justiție și în viitor.

Misiune

CRJM **promovează** justiția independentă, eficientă și responsabilă, respectarea drepturilor omului și democrația. În aceste domenii identificăm problemele cu impact sistemic, le aducem pe agenda publică, reacționăm la abuzuri, generăm idei și mobilizăm parteneri pentru schimbări în bine.

Obiective

Obiectivele strategice al CRJM sunt:

- sporirea independenței, eficienței, responsabilității și integrității justiției
- respectarea efectivă a Convenției Europene pentru Drepturile Omului
- o societate civilă puternică pentru a promova liber și eficient politici publice și a ajuta oamenii
- asigurarea unei democrații funcționale în țară
- eficiența, sustenabilitatea și consolidarea CRJM

Valori

CRJM **crede** în democrație, statul de drept, respectarea drepturilor omului și valorile unei societăți deschise.

Principii

CRJM se **ghidează** de următoarele principii:

- Profesionalism
- Integritate și transparență
- Respect pentru etica profesională
- Abordare din perspectiva drepturilor omului
- Atitudine pro-activă și constructivă în schimbarea spre bine
- Colegialitate și abordare participativă în luarea deciziilor strategice
- Echilibrul de gen
- Neafilierea politică

Echipa CRJM

Vladislav GRIBINCEA, Președinte
Nadejda HRIPTIEVSCHI, Directoare de Programe
Ion GUZUN, Consilier juridic
Sorina MACRINICI, Consilier juridic
Pavel GRECU, Consilier juridic
Ilie CHIRTOACĂ, Consilier juridic
Daniel GOINIC, Consilier juridic
Dumitru AMBROCI, Consilier juridic
Olga BURUCENCO, Directoare Serviciul administrativ
Aurelia CELAC, Manager financiar și contabil
Natalia ȘEREMET, Manager web și rețele sociale
Mihaela CIBOTARU, Coordonatoare de comunicare

MEMBRII ADUNĂRII GENERALE A CRJM

Raisa BOTEZATU, judecătoare în demisie onorabilă, ex-vicepreședintă a Curții Supreme de Justiție
Andrei BRIGHIDIN, Director Evaluare și Dezvoltare, Fundația Est-Europeană
Nadejda HRIPTIEVSCHI, avocată
Vladislav GRIBINCEA, avocat
Ion GUZUN, avocat
Elena LEȘAN, Directoare Adjunctă de Program, Parteneriate pentru o Societate Civilă Durabilă în Moldova
Sorina MACRINICI, avocată
Cristina MARTIN, profesoară universitară, avocată
Veronica MIHAILOV-MORARU, avocată
Ana REVENCO, Directoare executivă, Centrul Internațional „LaStrada”
Corneliu RUSNAC, jurnalist
Octavian ȚÎCU, profesor universitar, istoric

CONSILIUL DE ADMINISTRARE AL CRJM

Arcadie BARBĂROȘIE, Președinte
Elena PROHNIȚCHI
Corina CEPOI
Peter-Vlad IANUȘEVICI
Nicolae ROȘCA

DONATORII ȘI PARTENERII CRJM

Agenția Statelor Unite ale Americii pentru Dezvoltare Internațională (USAID)
Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova
Ambasada Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova
Ambasada Regatului Țărilor de Jos în România
Ambasada Suediei în Republica Moldova
Fundația Soros-Moldova
Centrul European pentru Drept Necomercial (ECNL)
Programul USAID Parteneriate pentru o Societate Civilă Durabilă în Moldova, implementat de FHI 360

Anul 2017 a fost foarte diferit de anii precedenți, în mare parte din cauza schimbării climatului politic din țară. Contrar recomandărilor Comisiei de la Veneția, a fost schimbat modul de alegere a Parlamentului, autoritățile au lansat tot mai des atacuri împotriva societății civile, iar modul de numire a noilor membri ai organelor de autoadministrare a judecătorilor a fost mai puțin transparent decât anterior. Multe din proiectele în domeniul justiției și societății civile inițiate până în anul 2017 au fost fie blocate la autoritățile publice centrale, fie au fost lansate altele, care deraiau de la politicile promovate anterior. Din aceste motive, în 2017 am cooperat mai puțin cu autoritățile publice la elaborarea proiectelor de acte normative și am reacționat mai activ în privința inițiativelor sau atacurilor lansate de autorități. O atenție deosebită a fost acordată consolidării societății civile.

Activitățile CRJM în domeniul justiției au fost marcate de o mai mare incertitudine în ceea ce privește intenția statului de a reforma în continuare sistemul judecătoresc, deschiderea tot mai redusă a reprezentanților justiției pentru reforme veritabile, încercările de a reduce la tăcere vocile critice din interiorul sistemului judecătoresc. În 2017 am atras o atenție deosebită selecției și promovării judecătorilor, alegerilor și numirilor în funcțiile-cheie din justiție, transparenței sistemului judecătoresc și măsurilor care puteau submina independența judecătorilor și combaterea corupției. Am continuat monitorizarea activității Consiliului Superior al Magistraturii (CSM), informând periodic societatea despre activitatea și chestiunile discutate de CSM.

CRJM a continuat activitățile de informare și instruire în domeniul drepturilor omului și de consolidare a societății civile în Republica Moldova. Am informat Consiliul Europei și alți parteneri de dezvoltare despre gradul de respectare a drepturilor omului în țară, am încercat să ne opunem inițiativelor care promovau o intruziune mai mare a statului în viața privată a persoanelor și am reacționat public la încălcările deosebit de grave ale drepturilor omului. În scopul sporirii nivelului educației în spirit democratic în rândul tinerilor, CRJM a organizat prima sa școală de vară.

Discuțiile politice în anul 2017 au fost concentrate în cea mai mare parte pe schimbarea sistemului electoral. Reticența mai multor organizații ale societății civile (OSC) față de această schimbare a determinat atacuri dure ale guvernării menite să discrediteze și să dezbină organizațiile societății civile. CRJM, împreună cu alte organizații partenere, a monitorizat atacurile și a publicat la începutul anului 2018 un document cu privire la atacurile asupra societății civile pentru a semnala această problemă gravă și pentru a reacționa prompt și consolidat. De asemenea, împreună cu alte organizații neguvernamentale (ONG), am monitorizat modul de implementare a reformelor prioritate asumate de Guvern. Anul 2017 a fost și primul an în care a fost aplicat mecanismul desemnării procentuale (Legea 2%), la promovarea căruia a contribuit CRJM.

Fortificarea capacităților instituționale ale Asociației a rămas o prioritate pentru noi. În 2017, a fost îmbunătățită vizibilitatea Asociației, în special în rândul publicului larg, prin proiecții de filme,

evenimente organizate în regiuni și prin sporirea activității pe rețelele de socializare. De asemenea, o parte considerabilă a eforturilor noastre a fost îndreptată spre elaborarea noii Strategii a CRJM.

Folosind această ocazie, din numele echipei CRJM, vreau să mulțumesc încă o dată tuturor partenerilor, susținătorilor și donatorilor CRJM pentru buna colaborare și susținerea activităților noastre și promovarea obiectivelor comune. De asemenea, suntem profund recunoscători membrilor Consiliului de Administrare al Asociației, membrilor Asociației și echipei CRJM pentru devotament și implicare.

Vladislav GRIBINCEA

Președinte,

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

Sporirea independenței, eficienței și responsabilității justiției

În anul 2017, activitățile CRJM în domeniul justiției au fost marcate de o mai mare incertitudine în ceea ce privește intenția statului de continuare a reformării sistemului judecătoresc, deschiderea rezervată a justiției pentru reforme veritabile, de încercările de a reduce la tăcere vocile critice din interiorul sistemului judecătoresc, precum și de climatul politic care s-a schimbat. În acest an am atras o atenție deosebită selecției și promovării judecătorilor, alegerilor și numirilor în funcțiile-cheie din justiție, transparenței sistemului judecătoresc și măsurilor care puteau submina independența judecătorilor și combaterea corupției.

I. Selecția și promovarea judecătorilor

Numirea și promovarea judecătorilor în bază de merit este o condiție intrinsecă pentru existența unui sistem judiciar independent, eficient și responsabil. Transparența procesului de numire și promovare a judecătorilor este deosebit de importantă pentru asigurarea încrederii în justiție. CRJM monitorizează constant procesul de selecție și promovare a judecătorilor din Republica Moldova. La 12 iulie 2017, CRJM [a publicat o analiză](#) a modului de numire și promovare a judecătorilor pentru o perioadă de 4.5 ani (ianuarie 2013 – mai 2017). Analiza nu confirmă un progres în domeniul selecției și promovării judecătorilor față de [perioadele precedente monitorizate](#). În anii 2013-2017 au fost promovați, fără o motivare plauzibilă, candidați care nu aveau cel mai înalt punctaj în concurs, iar un număr mare de numiri a avut loc în urma concursurilor la care a participat un singur candidat. Concursurile erau organizate pentru fiecare post separat, și nu pentru toate vacanțele din sistem. CSM ia deciziile cu privire la numiri și promovări cu ușile închise și nu le motivează în mod convingător. Aceste practici lasă spațiu pentru promovări nejustificate și știrbește încrederea în justiție. La 19 iulie 2017, CRJM a prezentat concluziile și recomandările analizei în fața membrilor CSM.

Prezentarea documentului privind Selecția și promovarea judecătorilor

II. Monitorizarea numirilor în funcțiile-cheie

Numirea membrilor în organele de autoadministrare a judecătorilor și procurorilor este o condiție esențială pentru independența acestora. Mandatul membrilor CSM și ai Consiliului Superior al Procurorilor (CSP) a expirat în toamna anului 2017. CRJM a monitorizat modul de desemnare a noilor membri ai CSM și CSP. În octombrie 2017, CRJM, alături de alte ONG-uri, [au emis o declarație publică](#) în legătură cu transparența redusă a concursului pentru alegerea membrilor CSM din rândul judecătorilor. Deși alegerile erau planificate pentru 20 octombrie 2017, la începutul lunii octombrie, CSM nu publicase lista candidaților și dosarele acestora. CSM a publicat CV-urile și programele de activitate ale candidaților abia după 32 de zile de la încheierea termenului pentru depunerea dosarelor și cu doar două zile înainte de alegeri. În decembrie 2017, CRJM, împreună cu alte 14 ONG-uri, [a emis o declarație publică](#) în legătură cu lipsa de transparență a alegerii membrilor CSM și CSP de către Parlament. ONG-urile au apreciat concursurile din 2017 drept un regres considerabil față de cele organizate în anul 2013.

La începutul anului 2017 [CRJM, alături de alte ONG-uri, a solicitat îmbunătățirea regulamentului privind alegerea conducerii Autorității Naționale de Integritate](#) (ANI), autoritatea responsabilă de verificarea declarațiilor de avere ale funcționarilor publici. Proiectul regulamentului conținea numeroase prevederi confuze. CRJM a recomandat, în principal, stabilirea criteriilor clare de evaluare a candidaților și stabilirea regulilor privind audierea candidaților. Ulterior, CRJM a monitorizat modul de numire al Președintelui și Vice-președintelui ANI, concurs care s-a finalizat în decembrie 2017.

III. Transparența justiției

În ianuarie 2017, de pe [portalul național](#) al instanțelor de judecată a fost înlăturată posibilitatea căutării hotărârilor judecătorești după numele părților. Ministerul Justiției a explicat această modificare drept o reacție la adresarea mai multor cetățeni care au obiectat față de publicarea datelor lor personale în hotărârile judecătorești în spațiul public. CRJM a analizat practica comparativă cu privire la publicarea hotărârilor judecătorești pe paginile web și, la 15 februarie 2017, a publicat un [infografic despre practica publicării și depersonalizării hotărârilor judecătorești în alte sisteme juridice](#). Deși practica comparativă este diversă, niciun sistem de drept analizat nu depersonaliza toate hotărârile judecătorești. La 27 martie 2017, [CRJM, împreună cu alte 13 ONG-uri](#), a transmis autorităților o opinie juridică, cu propuneri specifice de îmbunătățire a reglementărilor privind publicarea hotărârilor judecătorești. ONG-urile au solicitat restabilirea motorului de căutare a hotărârilor judecătorești după numele părților, definirea exactă a categoriilor de hotărâri care nu pot fi publicate pe portalul instanțelor și respectarea principiului conform căruia nepublicarea și depersonalizarea acestora reprezintă mai degrabă o excepție decât o regulă. La 10 octombrie 2017, CSM a aprobat un nou regulament cu privire la publicarea hotărârilor judecătorești. Acesta prevede că hotărârile judecătorești nu se depersonalizează. La puțin timp după aceasta, posibilitatea de căutare după numele părților a fost restabilită pe portalul web al instanțelor judecătorești.

Protest în fața CSM privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești

IV. Reacții în susținerea independenței judecătorilor

Anul 2017 a fost marcat de măsuri care nu puteau fi apreciate decât drept intimidare a judecătorilor din Republica Moldova. La 31 ianuarie 2017, CSM a dat acordul pentru urmărirea penală a judecătorului Dorin MUNTEANU. Judecătorul a fost acuzat că a adoptat cu bună știință o hotărâre vădit ilegală atunci când a respins un demers de arestare. La 1 februarie 2017, [CRJM, alături de alte ONG-uri a emis o declarație publică](#) în care a catalogat cazul dlui Munteanu drept un precedent ce pune în pericol independența judecătorilor și reduce și mai mult probabilitatea ca procedurile penale nefondate să se finalizeze cu achitare.

În 2017, CRJM a monitorizat cazul judecătoarei Domnica MANOLE, care a vorbit public despre problemele sistemului judecătoresc. În anul 2016, dna Manole a fost acuzată penal pentru adoptarea unei hotărâri vădit ilegale. În decembrie 2017, această cauză penală încă nu ajunsese în judecată. La 4 iulie 2017, CSM a propus eliberarea judecătoarei din funcție în baza opiniei Serviciului de Informații și Securitate (SIS) ([la 5 decembrie 2017, Curtea Constituțională](#) a declarat neconstituționale prevederile legislative care dădeau dreptul SIS de a verifica judecătorii). La 5 iulie 2017, [CRJM, împreună cu 25 de ONG-uri, și-au exprimat profunda îngrijorare](#) față de această decizie. La 21 iulie 2017, Președintele Republicii Moldova a emis decretul de eliberare a doamnei Manole din funcția de judecător, chiar dacă hotărârea CSM fusese contestată în judecată. La 1 august 2017, CRJM și alte 18 ONG-uri au emis [o declarație publică](#) în care au catalogat graba cu care a fost emis decretul drept încă un mesaj de intimidare a judecătorilor.

În martie 2017, în cadrul Adunării Parlamentare EuroNest, în [Parlamentului European, reprezentanții CRJM au vorbit deputaților](#) despre reformarea justiției, combaterea mării corupții și a discriminării în Republica Moldova.

V. Reacții la inițiativele periculoase

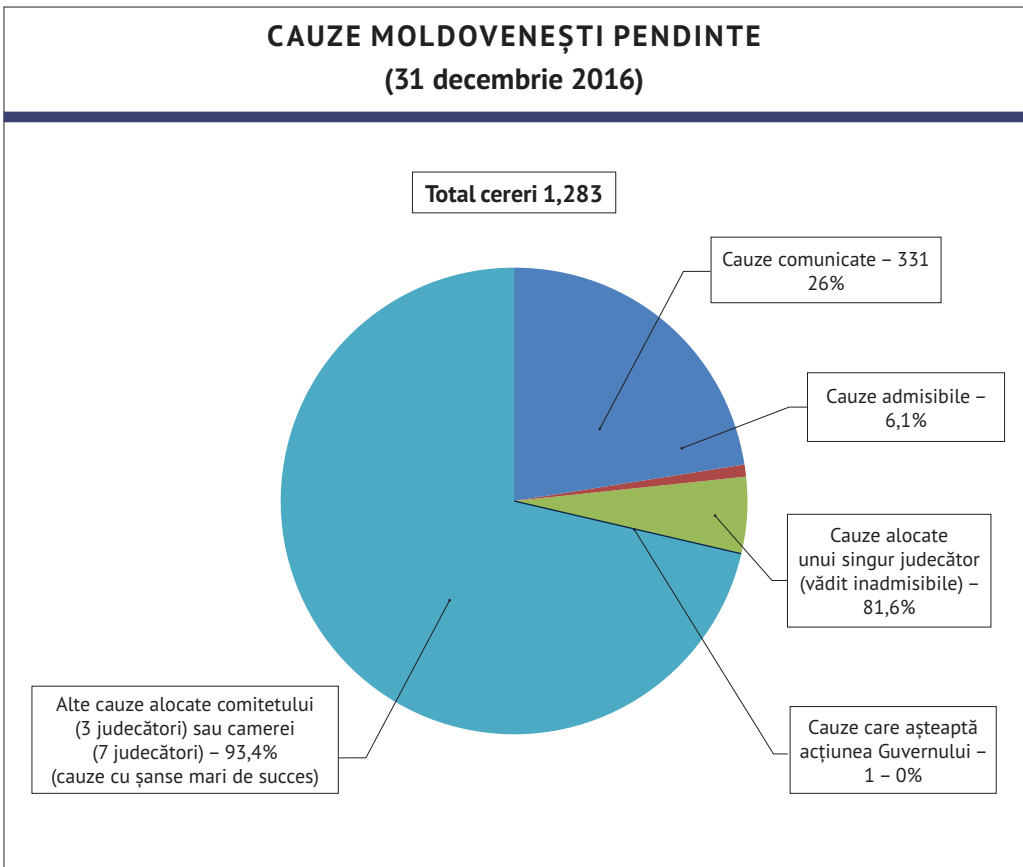
La 31 octombrie 2017, Ministerul Justiției a propus spre consultare publică un proiect de lege potrivit căruia unele infracțiuni economice urmau a fi decriminalizate. La 8 decembrie 2017, [CRJM și Expert-Grup au publicat o notă de poziție](#) în care au constatat că în textul proiectului au fost incluse amendamente ce nu au nimic în comun cu scopul anunțat al proiectului – facilitarea climatului de afaceri. Dimpotrivă, acestea subminează lupta cu corupția și investigarea fraudelor economice. Autorii notei au cerut excluderea din proiect a prevederilor buclucașe. La 13 decembrie 2017, [CRJM, alături de 17 ONG-uri, a emis un apel](#) în care au cerut retragerea proiectului de lege și crearea unui grup de lucru reprezentativ, cu implicarea tuturor părților interesate, pentru a elabora soluții legislative pentru problemele reale cu care se confruntă mediul de afaceri. După mai multe ezitări și numeroase presiuni, în anul 2018, Guvernul a revizuit proiectul de lege, excluzând prevederile problematice.

Respectarea drepturilor omului

În 2017 CRJM a continuat activitățile de informare și instruire în domeniul drepturilor omului. De asemenea, noi am informat Consiliul Europei și alți parteneri de dezvoltare despre modul de respectare a drepturilor omului în țară, am încercat să ne opunem inițiativelor care promovau o intruziune mai mare a statului în viața privată a persoanelor și am reacționat public la încălcările deosebit de grave ale drepturilor omului.

În ianuarie 2017, CRJM a publicat tradiționala [notă informativă privind situația Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului \(CtEDO\)](#). În pofida reducerii numărului de cereri depuse la CtEDO, în 2016, moldovenii s-au adresat la curte de 4 ori mai des decât media europeană. Până la 31 decembrie 2016, CtEDO a pronunțat peste 300 de hotărâri în cauzele moldovenești. Cele mai frecvente tipuri de violări constatate de CtEDO în cauzele moldovenești sunt neexecutarea hotărârilor judecătorești; anchetarea inadecvată a maltratărilor și deceselor; detenția în condiții proaste; casarea neregulamentară a hotărârilor judecătorești irevocabile; precum și maltratarea sau recurgerea la forță excesivă de către exponenții statului.

CAUZE MOLDOVENEȘTI PENDINTE (31 decembrie 2016)

În septembrie 2017, în contextul supravegherii executării hotărârilor CtEDO, [am expedit Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei informații](#) cu privire la măsurile întreprinse de autoritățile Republicii Moldova pentru a reduce numărul persoanelor arestate nejustificat. Constatările noastre nu au fost îmbucurătoare, în anul 2017 fiind arestate chiar [mai multe persoane decât în anii anteriori](#). Creșterea a fost constatată și în ceea ce privește [numărul interceptărilor convorbirilor telefonice](#). În septembrie 2017, CRJM, în parteneriat cu Institutul Național al Justiției, a instruit 40 de judecători, procurori și avocați în domeniul Convenției Europene pentru Drepturile Omului.

La începutul anului 2017, CRJM a prezentat în cadrul unor dezbateri [opinia](#) cu privire la proiectul de lege nr. 161 (Legea „Big Brother”). Acest proiect acordă drepturi extrem de largi organelor de drept pentru interceptarea datelor informatice și supravegherea internetului. [Participanții la dezbateri](#) au exprimat convingerea că adoptarea proiectului în varianta propusă va afecta grav dreptul la viața privată și libertatea de exprimare și au solicitat Parlamentului să îmbunătățească considerabil proiectul.

În august 2017, Andrei BRĂGUȚĂ, un tânăr de 32 de ani cu probleme psihice, a fost reținut după o altercație cu poliția, iar ulterior arestat pentru 30 de zile. La 10 zile de la reținere, tânărul a decedat în penitenciar. Instituțiile de stat au făcut mai multe declarații contradictorii cu privire la cauza decesului dlui Brăguță. La 1 septembrie 2017, [CRJM, alături de organizații partenere, a făcut publică o declarație](#) în legătură cu faptul că autoritățile statului se eschivează să-și asume vreo responsabilitate pentru circumstanțele în care a decedat tânărul. Ulterior, după ce în presă au apărut secvențe video în care Andrei BRĂGUȚĂ era bătut de colegii de celulă, autoritățile au inițiat o anchetă. Procurorul care a cerut arestarea dlui Brăguță și judecătorul care l-a arestat au fost eliberați din funcție, iar mai mulți deținuți și angajați ai centrului de detenție au fost acuzați de tortură.

Dezbateri privind Legea „Big Brother”

promovarea democrației și a drepturilor omului

Promovarea mediului favorabil pentru dezvoltarea societății civile și a democrației

Discuțiile politice în anul 2017 au fost concentrate în cea mai mare parte pe schimbarea sistemului electoral proporțional în unul mixt, schimbare introdusă neglijând recomandările Comisiei de la Veneția și poziția societății civile. Reticența OSC-urilor față de această schimbare a determinat atacuri dure ale guvernării, menite să discrediteze și să dezbinе organizațiile societății civile. În anul 2017 au avut loc numeroase atacuri ale autorităților publice împotriva organizațiilor societății civile. CRJM, împreună cu alte organizații partenere, au documentat atacurile autorităților pentru a stopa asemenea reacții pe viitor. Legea cu privire la organizațiile necomerciale, care a început să fie elaborată în anul 2016 de către Ministerul Justiției în colaborare cu ONG-urile, s-a ciocnit de dorința ministrului Justiției de a limita finanțarea externă a ONG-urilor și a fost exclusă din agenda politică. 2017 a fost și primul an în care a fost aplicat mecanismul desemnării procentuale, la promovarea căruia a contribuit CRJM. În scopul sporirii nivelului educației în spirit democratic în rândul tinerilor, CRJM a organizat prima sa școală de vară. De asemenea, noi, împreună cu alte ONG-uri, am monitorizat modul de implementare a reformelor prioritate asumate de Guvern.

I. Promovarea democrației

În primăvara anului 2017, Partidul Democrat din Moldova a înregistrat în Parlament un proiect care modifica sistemul electoral. Această modificare ar fi permis partidului să obțină un avantaj la următoarele alegeri. La 5 aprilie 2017, CRJM și alte șapte ONG-uri au cerut Parlamentului să [renunțe](#)

Protest pentru renunțarea la inițiativa de modificare a sistemului electoral

la această inițiativă și să se concentreze pe problemele reale din sistemul electoral. La 20 iulie 2017, Parlamentul a adoptat schimbarea sistemului electoral, în pofida faptului că partidele din opoziția parlamentară și extraparlamentară, un șir de organizații neguvernamentale, [Comisia de la Veneția](#) și partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova s-au pronunțat împotriva acestei inițiative.

În iulie 2017, CRJM în colaborare cu [Expert Forum România \(EFOR\)](#) au organizat prima ediție a școlii de vară „Democrația aplicată”, la care au participat 16 studenți și proaspeți absolvenți ai universităților. Pe parcursul a șase zile, participanții au aflat ce înseamnă democrația și statul de drept, care sunt provocările democrațiilor în secolul XXI, despre importanța alegerilor și rolul pe care-l joacă partidele politice în democrație, instrumente de protecție ale drepturilor omului, etc. Tinerii au mai discutat despre societatea civilă și rolul ei într-o democrație.

Participanții la școala de vară „Democrația aplicată”

În octombrie 2017, CRJM, împreună cu [Expert-Grup](#) și [ADEPT](#), au inițiat procesul de monitorizare a implementării reformelor prioritare asumate de Guvern și Parlament. Scopul activității a fost de a oferi o opinie independentă asupra implementării reformelor și, în acest mod, de a spori nivelul de responsabilizare a guvernării. La sfârșitul anului 2017, [nivelul de implementare a angajamentelor asumate era de 37,25%](#). Cele mai multe progrese au fost înregistrate în domeniile „Guvernanță în sectorul financiar-bancar” și „Climat investițional și mediu de afaceri”. Cele mai mici niveluri de realizare au fost atestate în domeniile „Justiție și combaterea corupției”, „Agricultura și siguranța alimentelor” și „Programe sociale”.

Prezentarea raportului de monitorizare a implementării reformelor prioritare

II. Mecanismul 2%

2017 a fost primul an în care contribuabilii persoane fizice au putut direcționa 2% din impozitul lor pe venit către OSC-uri. În 2017, CRJM a continuat activitățile de informare privind mecanismul 2%. Am publicat un [ghid](#) și un [infografic](#) pentru persoanele fizice cu privire la modul de direcționare a celor 2%. În aceeași perioadă, a fost lansat și un [spot video](#), difuzat în perioada de depunere a declarațiilor cu privire la impozitul pe venit. În aprilie 2017, CRJM a elaborat o pagină web destinată mecanismului 2% - www.2procente.info - ce conține informații exhaustive privind mecanismul 2%. De asemenea, CRJM a organizat sesiuni de instruire pentru OSC-uri privind mecanismul 2%. La fel, CRJM a oferit suport și pentru autoritățile implicate în implementarea mecanismului 2% prin organizarea unei mese rotunde, în decembrie 2017, la care s-au discutat succesele și dificultățile întâmpinate, precum și modalități de soluționare a acestora.

Instruire pentru OSC-uri privind mecanismul 2%

III. Legea cu privire la organizațiile necomerciale

În 2016, un grup de experți creat din reprezentanți ai ONG-urilor și ai Ministerului Justiției a elaborat un proiect de lege menit să înlocuiască legislația actuală cu privire la organizațiile necomerciale, care nu mai răspundea necesităților sectorului asociativ și este învechită. Doi reprezentanți ai CRJM au făcut parte din acest grup. Proiectul elaborat de grupul de experți corespundea celor mai bune standarde și practici internaționale.

La 24 mai 2017, CRJM și Centrul European pentru Drept Necomercial (ECNL), au organizat o masă rotundă despre [rolul OSC-urilor și implicarea lor în activități politice](#). În cadrul evenimentului, dl Pirkka TAPIOLA, șeful Delegației UE în Republica Moldova, a menționat că implicarea societății civile în treburile publice face parte din principiile fundamentale ale Uniunii Europene, iar societatea civilă nu trebuie limitată în posibilitățile de a reacționa. La eveniment au mai participat Julie STUFFT, adjuncta șefului misiunii diplomatice a SUA în Republica Moldova și Anna RURKA, președinta Conferinței Organizațiilor Neguvernamentale Internaționale a Consiliului Europei. Evenimentul a fost organizat în contextul intențiilor nedecarate ale guvernării de a limita posibilitatea ONG-urilor de a se implica în treburile publice, intenții determinate, în principal, de reacția critică a ONG-urilor față de schimbarea sistemului electoral.

Masa rotundă despre rolul și implicarea OSC-urilor în activități politice

În iulie 2017, ministrul Justiției de atunci a propus completarea proiectului de Lege privind organizațiile necomerciale cu prevederi care, de facto, interziceau finanțarea externă a ONG-urilor care efectuează activități ce puteau fi considerate politice de către Ministerul Justiției. Totodată, completările propuse complicau procedurile de raportare pentru ONG-urile finanțate din exterior și instituiau sancțiuni drastice pentru organizațiile care încălcă regulile de finanțare și raportare. La 11 august 2017, mai mult de 30 de ONG-uri au expediat [o opinie juridică Ministerului Justiției](#), prin care au solicitat excluderea din proiectul de lege a prevederilor propuse de ministrul Justiției, deoarece ele sunt contrare standardelor internaționale și pun în pericol întregul sector asociativ din Republica Moldova. În aceeași zi, CRJM, alături de peste 160 de ONG-uri, a semnat o declarație în care au cerut autorităților renunțarea la inițiativa de limitare a finanțării din exterior a ONG-urilor. În septembrie 2017, grupul de experți responsabil de elaborarea proiectului a fost dizolvat și a fost sistată promovarea acestui proiect. În anul 2018, discuțiile pe marginea acestui proiect au fost reanimate de către noul ministrul al Justiției, însă fără a insista pe limitarea finanțării externe a ONG-urilor.

IV. Transparența procesului decizional

La începutul anului 2017, CRJM, alături de alte 15 ONG-uri și instituții media, a [adresat autorităților o declarație](#) în care semnatarii și-au exprimat îngrijorarea față de refuzul nejustificat al multor autorități publice de a oferi acces jurnaliștilor și ONG-urilor la informația de interes public. Cele mai frecvente plângeri ale reporterilor privind limitarea accesului la informație vizează Ministerul Justiției, Procuratura Generală, Autoritatea Națională de Integritate, Ministerul Afacerilor Interne și Președinția, dar și numeroase întreprinderi cu capital de stat (Moldtelecom, Metalferos, Registrul, Poșta Moldovei, Moldovagaz etc).

La 7 decembrie 2017, CRJM și ECNL au organizat [o masă rotundă privind participarea OSC-urilor în procesul decizional](#). În cadrul evenimentului au fost prezentate [liniile directoare privind participarea civică la procesul de luare a deciziilor politice](#), adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 27 septembrie 2017. Potrivit documentului, participarea civică efectivă poate avea loc atunci când există un mediu favorabil societății civile și aceasta poate avea diferite forme: furnizarea de informații, consultarea, dialogul și implicarea activă. Totodată, participanții la eveniment au discutat bunele practici de colaborare între OSC-uri și autorități din diferite țări și propunerile de modificare a cadrului legislativ pentru a îmbunătăți transparența procesului decizional în Republica Moldova.

Masa rotundă privind participarea OSC-urilor în procesul decizional

V. Atacurile împotriva organizațiilor societății civile

În februarie 2017, OSC-urile au constatat că proiectului Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție a fost completat pe ultima sută de metri cu un nou pilon, dedicat activității societății civile și mass-media. Autorii proiectului Strategiei susțineau că introducerea pilonului respectiv urmărește promovarea unor standarde de etică și integritate pentru organizațiile neguvernamentale și mass-media. [CRJM, ADEPT și Promo-LEX au elaborat o opinie](#) critică pe marginea modificărilor propuse. Inițiativa crea o prezumție puternică privitor la faptul că autorii urmăresc alt scop decât combaterea corupției și asigurarea integrității în sectorul neguvernamental. Ulterior, pilonul respectiv a fost exclus din Strategie.

În martie 2017, CRJM, alături de alte organizații-membre ale Platformei Naționale a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic, a semnat o [declarație în care constata cu îngrijorare tendințe de deteriorare a mediului de activitate al societății civile](#). Organizațiile semnatare au menționat acțiunile sistematice de dezbinare și discreditare a organizațiilor societății civile, inclusiv prin contrapunerea acestora unor organizații quasi-negovernmentale, precum și cazurile de intimidare a presei independente din partea unor autorități publice.

În mai 2017, mai mulți politicieni, inclusiv Președintele Parlamentului, dar și platforme media afiliate Partidului Democrat, au etichetat ONG-urile care s-au expus împotriva inițiativei de modificare a sistemului electoral drept „afiliate politic”. La 19 mai 2017, [CRJM, alături de 21 de ONG-uri, a lansat o declarație](#) prin care a chemat autoritățile să înceteze atacurile împotriva organizațiilor societății civile. Semnatarii au chemat autoritățile să se angajeze într-un dialog deschis cu toate organizațiile societății civile pe marginea reformelor cu adevărat prioritare pentru țară, cum ar fi reducerea sărăciei, combaterea corupției, reforma administrației publice centrale și locale, finanțarea partidelor politice, reforma justiției și educația.

La 18 decembrie 2017, CRJM, alături de alte 44 de OSC-uri, [a condamnat](#) acțiunile companiei sociologice IMAS. Aceasta, într-un sondajul sociologic realizat la comanda Partidul Democrat din Moldova, a inclus întrebări privind societatea civilă formulate tendențios, menite să delegitimeze ONG-urile. La începutul anului 2018, CRJM, împreună cu alte 17 ONG-uri, a publicat un [document privind atacurile împotriva OSC-urilor din Moldova](#) care au avut loc între septembrie 2016 și decembrie 2017.

2017

Activitatea CRJM în cifre

EVENIMENTE PUBLICE

11

2016
22

PUBLICAȚII

14

2016
11

APELURI/DECLARAȚII

28

2016
30

OPINII JURIDICE

14

2016
15

INFOGRAFICE

5

2016
2

SEMINARE, INSTRUIRI, ATELIERE

4

2016
6

APARIȚII ÎN MASS-MEDIA

661

2016
457

Facebook / LIKES

4694

3088 / 2016

Twitter / FOLLOWERS

147

81 / 2016

Web / UTILIZATORI

26351

16860 / 2016

Sumarul surselor de finanțare

SURSE DE FINANȚARE

Departamentul de stat al SUA - contract de grant nr. S-INLEC-17-GR-0059 (INL)
Ambasada Olandei - contract de grant nr. 4000000535 (DEJ)
Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională USAID - contract de grant nr. AID-117-A-1600003 (USAID RoL)
Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională SIDA - contract de grant nr. 202100-4789 (SIDA Pre-core)
Centrul Analitic Independent Expert-Grup – contract de prestări servicii nr. AID117A16-00003 (USAID/PRAR2)
Centrul European Non-Profit pentru Drept – contract de grant f/nr (ECNL)
Asociația Hilfswerk Austria International – contract de prestări de servicii nr. 1-17/Gen
Societatea Germană de Cooperare Internațională GIZ – contract de prestări de servicii nr. 83251921 (ATRECO)
Institutul pentru Drept și Societate INPRIS – contract prestări servicii nr. 31550164 (INPRIS)
PRICEWATERHOUSECOOPERS / contract prestări servicii nr. 00526916001 (PWC)
Fundația Soros-Moldova – contract de prestări servicii nr. 12 BG 2016 (FSM BG2)
Consiliul European
Desemnarea procentuală 2%
Fondul de auto-finanțare CRJM

Surse de finanțare USD

Surse de finanțare EUR

Surse de finanțare MDL

Total surse de finanțare, echivalent MDL

Notă: **Total finanțare 2017** – echivalentul a **500,235 USD**.

Total finanțare cumulativ – echivalentul a **1,731,589 USD**.

Total ieșiri de fonduri 2017 – echivalentul a **488,111 USD**.

Total ieșiri de fonduri cumulativ – echivalentul a **1,627,419 USD**.

Rata oficială medie de schimb pentru 2017 – 18.4902 MDL/USD.

Valuta	Anul 2017		Cumulativ		Buget
	MDL	USD/EUR	MDL	USD/EUR	
USD	2,505,033	136,019	2,505,033	136,019	249,981
EUR	799,451	37,500	799,451	37,500	46,808
USD	5,072,297	275,640	6,483,585	346,078	1,200,000
EUR	6,891	-	347,680	16,644	16,644
USD	126,978	-	171,056	-	13,263
USD	378,337	20,964	378,337	20,964	21,000
MDL	980	-	980	-	980
MDL	44,800	-	44,800	-	44,800
EUR	72,436	3,500	72,436	3,500	3,500
EUR	75,396	3,500	75,396	3,500	75,396
MDL	30,000	-	30,000	-	30,000
EUR	109,672	5,243	320,951	14,979	14,979
MDL	1,277	-	-	-	-
MDL	25,896	-	-	-	-
	8,082,645	432,623			
	1,063,846	49,743			
	102,953				
	9,249,444				

Balanța de verificare

	31 decembrie 2017	31 decembrie 2016
Active imobilizate	MDL	MDL
<i>Imobilizări necorporale</i>	34,772	24,310
Mijloace fixe	358,593	238,161
TOTAL ACTIVE IMOBILIZATE	393,365	262,471
Active circulante		
Creanțe curente	5,549	57,171
Creanțe aferente mijloacelor cu destinație specială	271,860	-
Creanțe ale bugetului	-	2,065
Numerar	1,126,758	1,155,008
Investiții financiare curente	753,110	500,682
Obiecte de mica valoare și scurtă durată	43,818	37,694
Cheltuieli anticipate curente	624	
TOTAL ACTIVE CIRCULANTE	2,201,719	1,752,620
TOTAL ACTIVE	2,595,084	2,015,091
Capital și datorii		
Capital propriu		
Excedent net	35,336	44,078
Fond de active imobilizate	393,364	262,470
Fond de autofinanțare	1,002,813	890,619
TOTAL CAPITAL PROPRIU	1,431,513	1,197,167
Datorii curente		
Finanțări și încasări cu destinație specială	836,484	716,205
Datorii comerciale și avansuri primite	3,401	4,789
Datorii față de buget	-	2,065
Venituri anticipate curente	51,826	94,865
Alte datorii curente	271,860	-
TOTAL DATORII CURENTE	1,163,571	817,924
TOTAL CAPITAL ȘI DATORII	2,595,084	2,015,091

Situația de venituri și cheltuieli

	2017	2016
Venituri aferente mijloacelor cu destinație specială	7,633,242	5,109,670
Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială	(7,633,242)	(5,109,670)
Excedent aferent mijloacelor cu destinație specială	-	-
Venituri din activitatea economică	350,590	367,314
Cheltuieli din activitatea economică	(315,254)	(323,236)
PROFIT DIN ACTIVITATEA ECONOMICĂ	35,336	44,078
EXCEDENT NET	35,336	44,078

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

📍 Str. A. Sciusev 33, MD-2001
Chișinău, Republica Moldova

☎ +373 22 843 601

☎ +373 22 843 602

@ contact@crjm.org

🌐 www.crjm.org

📘 CRJM.org

🐦 CRJMoldova

📺 CRJM

